

דף נג.

חמור יוצא במרדעת, והוא שקשורה לו מע"ש

- As explained above on נב דף, there is Torah law called שביתת בהמה which obligates a person to restrain his animals from performing *melacha* on Shabbos. Therefore, one may not allow his animal to walk out in the street while carrying or wearing articles which are considered to be a burden (called משאוי).¹
- One is permitted to allow his animal to wear ornamental articles (called תכשיטין) or articles of clothing, for these types of articles are not deemed to be a burden.

The Mishna (52b) says that a donkey may go out on Shabbos wearing a מרדעת (a large saddle or saddle cloth) as long as the *marda'as* is tied to the donkey. Rashi explains that donkeys always feel cold and it is common to put them on a *marda'as* to keep them warm. Therefore, a *marda'as*, when worn by a donkey, is classified as an article of clothing and not as a משאוי - burden. In contrast, other animals may not go out with a saddle cloth on Shabbos because a *marda'as* is classified as a burden with respect to animals which do not need to wear a *marda'as* for warmth.²

The Gemara (53a) explains that if the *marda'as* is not tied to the donkey, the donkey may not go out with it because of a concern דיילמא נפלה ליה ואתי לאתויי - perhaps it will slip off and the owner might carry it in the street (in violation of the *melacha* of *hotza'ah*). In

addition, Shmuel says the saddle cloth must be tied to the animal before Shabbos.

The Ritva explains that even if one wants to attach the *marda'as* to his donkey with a simple bow or single knot (which are types of knots one is permitted to make on Shabbos), Shmuel still requires him to attach it before Shabbos.³

Following are three reasons for the requirement to attach the donkey's saddle cloth before Shabbos:

(a) Rashi (54b, ד"ה כדאמרן) explains that if the donkey was not wearing the *marda'as* before Shabbos, it appears as though it does not need it for warmth. Therefore, in such a case, the *marda'as* is viewed as a burden rather than a garment.

(b) Tosfos (ד"ה והוא שקשורה) suggests that when one ties the *marda'as* to the donkey on Shabbos just prior to taking it out in the street, it appears as though his intention is to have the donkey transport the *marda'as* for him (and therefore it appears to be a משאוי).⁴

(c) The Rosh, citing the Yerushalmi, explains that the sages forbade attaching a *marda'as* to a donkey on Shabbos lest one lean on the donkey - and leaning on an animal is rabbinically prohibited on Shabbos (משתמש בבעל חי).⁵

The Pri Megadim points out two halachic differences between these reasons.

1. According to Rashi and Tosfos, even if the *marda'as* was attached by a non-Jew, if it was attached on Shabbos it is prohibited to take the

donkey out to the street. Since the *marda'as* was placed on the donkey on Shabbos, it is considered as a משאוי (or appears as one) and the owner may not permit his donkey to carry it in the street.⁶ In contrast, according to the Rosh, once the *marda'as* was attached, whether by a non-Jew or by its Jewish owner by mistake, the owner should be permitted to take out the donkey (because we are only concerned with the act of attaching the *marda'as* and not with the animal's act of carrying it).

2. According to Rashi and Tosfos, if one is not planning to take his donkey out to the street, there is no problem with attaching a *marda'as* to the donkey on Shabbos since it will not be carrying it in the *reshus horabbim*. In contrast, according to the Rosh, since the concern is that one might come to lean on the animal when attaching the *marda'as*, it is forbidden to attach a *marda'as* on Shabbos even when planning to remain in an enclosed area.⁷

דף נד:

פרתו של שכינתו של ר' אלעזר בן עזריה
היתה יוצאת ברצועה שבין קרניה

- As explained above, there is a Torah law, called שביתת בהמה, which obligates a person to restrain his animal on Shabbos from carrying a burden (or performing other types of labor).

The Mishna says that a cow may not go out with a string tied between its horns on Shabbos because such an ornament is considered a משאוי - burden.

The Mishna says that R' Elazar ben Azaryah's cow would go out on Shabbos with a string tied between its horns in violation of this *halacha*. The Gemara explains that actually it was not R' Elazar's cow that went out, but the cow of a woman who lived near him. Since R' Elazar never admonished his neighbor and he never informed her that she was in violation of the issur of שביתת בהמה, the Mishna considers it as though R' Elazar himself had violated the sin.

- The Mishna in *Kiddushin* 29a says that as a rule, women are exempt from עשהמצות שהזמן גמרא (positive mitzvos which are time related, such as *succah* and *tefillin*, which are mitzvos

that can be performed only at certain times of the year or day).

- The Mishna there says that women are obligated to observe all of the מצות לא תעשה (negative mitzvos), even those which are caused by time, such as the issur to eat *chametz* on Pesach. For this reason women are obligated to observe the negative mitzvah of לא תעשה כל מלאכה and they must refrain from performing *melacha* on Shabbos, even though Shabbos is a time-related mitzvah.

The *Minchas Chinuch*⁸ argues that since Tosfos (51b, cited above on דף נב) says that the obligation of שביתת בהמה is derived from the positive mitzvah of למען ינוח and is not based on the negative mitzvah of לא תעשה כל מלאכה אתה, ובהמתך, it should be classified as a מצות עשה from which women are exempt.

Consequently, the *Minchas Chinuch* asks why R' Elazar was expected to chastise his female neighbor for allowing her cow to carry a burden on Shabbos. As a woman, she should be exempt from the positive time-bound mitzvah of שביתת בהמה and she should have no obligation to restrain her animal from performing *melacha* on Shabbos.⁹

R' Akiva Eiger¹⁰ suggests that the mitzvah of שביתת בהמה pertains to women also based on the following scriptural source:

- The mitzvah to recite *kiddush* on Shabbos is derived from the posuk in the עשרת הדברות (ten commandments), זכור את יום השבת לקדשו - remember the day of Shabbos, Sh'mos 20:8.

- The Gemara in *Berachos* 20b derives from the following *hekesh* (scriptural comparison) that women too are obligated to recite *kiddush* on Shabbos despite the fact that *kiddush* is a מצות עשה שהזמן גרמא. Corresponding to the posuk עשרת הדברות in Sh'mos 20, there is a posuk in the *Aseres Hadibros* recorded in *Devarim* (5:12) which states, שמור את יום השבת לקדשו - observe the day of Shabbos (which refers to the obligation to abstain from forbidden labor on Shabbos). [Indeed, the Gemara in *Rosh Hashana* says that when Hashem gave Moshe Rabbeinu the *Aseres Hadibros*, He uttered the

term "זכור" and the term "שמור" simultaneously.] The Gemara deduces by means of a *hekesheh* that just as the posuk "שמור את יום השבת" applies to women (for they are forbidden to perform *melacha*), so too, the posuk "זכור את יום השבת" (which teaches the mitzvah of *kiddush*) applies to women.

The Ran¹¹ writes that based on the *hekesheh* זכור ושמור, women are obligated to observe the rabbinic mitzvah of *lechem mishna* (reciting the blessing of *hamotzei* over two loaves of bread) on Shabbos - even though it is a time-related positive mitzvah.

Apparently, the Ran assumes that the *hekesheh* of זכור ושמור is not limited to the mitzvah of *kiddush* (which is derived from the term "זכור"), but is broadened to include all mitzvos pertaining to Shabbos. R' Akiva Eiger suggests that based on this *hekesheh* women are obligated to observe the mitzvah of שביתת בהמה despite the fact it is a מצות עשה שהזמן גרמא.¹²

דף נה:

כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה

1] The posuk in Bereishis 35:22, states וילך - ראובן..וישכב את בלהה..ויהיו בני יעקב שנים עשר and Reuven went and lay with Bilhah, and the sons of Yaakov were twelve. While the simple reading of the posuk indicates that Reuven committed adultery with Bilhah, Shmuel bar Nachmeini says in the name of R' Yonason that one who interprets the posuk literally and believes that Reuven actually sinned with Bilhah is mistaken. He infers from the conclusion of the posuk that Reuven did not actually commit adultery, because the words "ויהיו בני יעקב שנים עשר" indicates that all twelve sons of Yaakov were equally righteous.

The Gemara explains that Reuven's impropriety was that בלבד יצועי אביו - he interfered with his father's bed - meaning that he tried to prevent his father from laying with Bilhah. [The Torah considered Reuven's inappropriate act as if he had actually sinned with Bilhah.]

Rashi explains that after Rachel's death Yaakov stationed his bed in Bilhah's tent, rather than Leah's. Reuven felt that this was an affront

to his mother's dignity, and he therefore moved Yaakov's bed to Leah's tent. R' Yonason teaches that although Reuven committed a sin, it is a mistake to take the posuk literally and to think that Reuven actually committed adultery.

Alternatively, the Ramoh¹³ suggests that Reuven tried to prevent Yaakov from laying with Bilhah, not by moving his bed out of her tent, but by lingering near the tent. Since Yaakov heard someone lingering near his tent he refrained from engaging in תשמיש because the laws of modesty forbid תשמיש in the presence of another person (who is able to detect the act). The posuk reads as follows, וילך - ראובן - and Reuven went [near his father's tent] - וישכב את בלהה - [when his father was prepared] to lay with Bilhah - וישמע ישראל..ויהיו בני יעקב שנים עשר - and Yaakov heard [Reuven's presence and refrained from תשמיש, and consequently] the children of Yaakov were twelve [rather than thirteen, for had he been with Bilhah that night, he would have sired a thirteenth child].¹⁴

2] The Mishna in Sotah 7b says that in order to encourage a guilty *sotah* (suspected adulteress) to confess to her sin, we tell her about great people, such as Reuven, who committed sins and were not too embarrassed to confess to their sins.

The Rambam¹⁵ in codifying this *halacha* writes that we tell the *sotah* about כפשוטו ראובן. This means we tell the *sotah* that Reuven confessed to his sin of adultery - as the simple reading of the posuk suggests. The Kesef Mishna explains that even though our Gemara says that Reuven never committed adultery, we tell the *sotah* the literal meaning of the posuk because we want to encourage her to confess to her sin of adultery.

The Ramoh¹⁶ wonders why it is permitted to malign Reuven and imply that he committed adultery in an effort to get the *sotah* to confess.

The Ramoh answers that we do not malign Reuven out of compassion for the guilty *sotah* (i.e., to spare her from the fatal effects of the

sotah drink), but rather out of reverence for Hashem's ineffable name. If the *sotah* does not confess to her sin, Hashem's name must be erased into the *sotah* water, which is then given to her to drink (to verify whether she is guilty or innocent). To prevent the unnecessary erasure of Hashem's name, we are permitted to besmirch Reuven's name and tell the *sotah* that Reuven confessed to the sin of adultery.¹⁷

דף נו:

כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה

1] R' Shmuel bar Nachmeini says that whoever says that Shlomo Hamelech sinned is mistaken. On the words "whoever says Shlomo sinned" [is mistaken], Rashi comments, "*with the sin of avodah zorah.*" Rashi implies that while Shlomo Hamelech was innocent of *avodah zorah* he was guilty of certain other sins.

The Maharsha explains the basis for Rashi's supposition that Shlomo Hamelech was guilty of certain sins is the posuk, ויעש שלמה הרע בעיני השם - and Shlomo did bad deeds in the eyes of Hashem (Melachim I:11). The Gemara (below on this daf) explains that married women from foreign nations and he failed to protest to his wives' idolatry. The posuk considers Shlomo's failure to protest to idolatry in his home as though he committed idolatry himself.

The midrash says that Shlomo Hamelech married more than eighteen wives and thus he was in violation of the mitzvah לא ירבה לו נשים - The king shall not take too many wives. The Sefas Emes explains though, that the Gemara did not interpret the posuk ויעש הרע בעיני השם as referring to the sin of taking too many wives, because the term "ויעש" denotes that he was guilty of *avodah zorah*. Therefore, the Gemara says that the posuk is referring to Shlomo's failure to protest to his wives' idolatry.

2] The Gemara asks, according to R' Shmuel bar Nachmeini who asserts that Shlomo never committed idolatry, what is the meaning of the posuk וגו' - Shlomo then built an altar for the idol of Moav - a posuk clearly implying that Shlomo worshiped *avodah zorah*. The Gemara answers that the posuk means that

Shlomo had wanted to build such an altar, but he never actually built it. [The Gemara says in conclusion that it was Shlomo's wives who built the altar, not him, but he was nevertheless, responsible because he failed to rebuke them.]

The Gemara in *Kiddushin* 32a says that as a rule, מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה - Hashem does not consider one's intent to commit a sin as an actual sin. The Gemara (ibid.) says that the sin of *avodah zorah* is an exception to the rule in that Hashem punishes a person even for his intent to worship *avodah zorah*.

The Ahavas Aisan¹⁸ asks, if indeed, Shlomo intended to build an idolatrous alter (as the Gemara initially suggests) it should be considered as though he actually built it since with regard to *avodah zorah* the rule is מחשבה רעה מצטרף למעשה - a sinful thought is considered as a sinful deed. [Why, then, does the Gemara originally say that although he wanted to build an alter, since he did not actually build it, he was not guilty of the sin of *avodah zorah*?]¹⁹

In answer, he cites the Rosh²⁰ who postulates that one is punished for idolatrous thoughts only if he subsequently carries out his plans and worships *avodah zorah*. [In that event, the person would be subject to a two-fold punishment, one for his thoughts and one for the act.] However, if one contemplates idolatry but then reconsiders and never follows through on his plans, it is not considered as though he committed the sin.²¹ Even if we say that Shlomo initially intended to worship *avodah zorah*, it is not considered as though he actually committed the sinful deed since Shlomo changed his mind before building the altar.

דף נז:

במה אשה יוצאה

1] • Min haTorah the *melacha* of הוצאה (carrying in the street) does not pertain to ornaments worn by a person. The sages, however, prohibited wearing many types of ornaments enumerated in this chapter.

There are two reasons why the sages banned wearing certain types of jewelry on Shabbos: (a) Women would commonly remove their jewelry in the street to show it to their friends. (b) A woman might have to immerse in the *mikveh* on Shabbos and will be compelled to remove tight-fitting ornaments due to the concern of *chatzitzah* (barrier between the surface of her body and the *mikveh* water). The sages were concerned that a woman who removes her jewelry (because of either of the aforesaid reasons) might mistakenly carry her jewelry in the street (in violation of the *melacha* of *hotza'ah*).

Many commentators seek reasons as to why the previous chapter ("במה בהמה"), which deals with animal accessories, precedes this chapter which deals with laws pertaining to people.²²

The Sefas Emes explains that פרק במה בהמה was given precedence because it involves an issur min haTorah. If an animal wears an article that is deemed a משאוי, its owner violates the biblical issur of שביתת בהמה (which is derived from the posuk וגו' למען ינורו וכו'). In contrast, this chapter deals primarily with a rabbinic law, namely, the issur for a person to wear ornaments based on a concern he might mistakenly remove them in the street and carry them).²³

2] Rav says on 64b that all ornaments prohibited by the Mishna are not only prohibited in the street, but even in the courtyard (with the exception of the כבול ופאה נכרית, which are certain headpieces, see below דף ס"ד).

- By rabbinic decree, it is forbidden to carry on Shabbos in a shared courtyard (even if it is enclosed) unless the members of the courtyard make an "eruv". This type of eruv, called עירובי חצרות, is made by having all members of the *chatzeir* (courtyard) contribute bread which is placed in one of the homes in the *chatzeir* to symbolize a merging of the domains.

The Rambam²⁴ is of the opinion that Rav prohibits wearing jewelry in a courtyard only if it is חצר שאינו מעורבת (shared courtyard in which no *eruv* was made, where carrying is

rabbinically prohibited). However, it is permitted to wear jewelry in a courtyard which has an eruv, since it is permitted to carry there.²⁵

The Ramban and Rashba²⁶ maintain that Rav prohibits wearing jewelry even in an enclosed courtyard which has an eruv. Furthermore, they assert that wearing jewelry is prohibited even inside a house, because the sages were concerned that a woman might forget to remove her jewelry before leaving the house or the courtyard.

Tosfos maintains that the *halacha* follows R' Anani (ibid. on 64b) who disagrees with Rav and permits wearing jewelry in a courtyard (even if there is no eruv). Moreover, Tosfos notes that the widespread custom today is for women to wear jewelry even in the street, despite the Mishna's prohibition. See Tosfos ibid. and Shulchan Aruch (Orach Chaim 303:18) where several reasons are offered to justify this lenient practice.²⁷

דף נח.

איסטמא אין בה משום עטרת כלות

The Mishna in Sotah 49a says that after the destruction of the second *Bais Hamikdash* the sages forbade certain expressions of gaiety in order to symbolize our sorrow for the loss of the *Bais Hamikdash* (זכר לחורבן). One of the things the sages banned was wearing an עטרת כלה - bride's coronet. The Gemara in Sotah 49b explains that the coronet prohibited by the sages was an עיר של זהב (city of gold). This was a gold headpiece which had the likeness of a city engraved on it.

The Gemara says that a certain ornamental headdress called an איסטמא (which was made from colored fabric) was not included in the ban on עטרות כלות. The Rambam²⁸ states that only crowns made of gold or silver were prohibited, not headpieces made of fabric. [The Maharshal adds that coronets made from precious jewels were also included in the ban. The Eliyahu Rabba²⁹ notes that the custom is for brides to wear a crown intertwined with gold and silver as long as it is primarily made of fabric.]

The Mishna 57a lists the ornament of עיר של זהב among the ornaments that a woman may not

go out with on Shabbos. Tosfos (end of 59a) wonders how to reconcile our Mishna which indicates that during the week a woman may wear an עיר של זהב with the Mishna in Sotah which says that the sages banned wearing an עיר של זהב at all times - out of sorrow for the *churban*.

Tosfos answers that the general ban on עיר של זהב pertains only to brides, but not to other women. They said a bride should refrain from wearing certain jewelry during her marriage celebration lest the joyous occasion cause her to forget about the *churban Bais Hamikdash*. However, the sages did not forbid a person from wearing a crown of gold at other times because we are not concerned she will forget the *churban*.

Alternatively, the Rashash suggests that there is a difference between the עיר של זהב that our Mishna refers to and the one referred to in Sotah. The Mishna in Sotah is referring to an ordinary city of gold, whereas our Mishna is referring to an engraving of של זהבירושלים - Jerusalem of gold (as the Gemara says at the end of 59a). He explains that wearing the עיר של זהב ornament served as a constant reminder of Yerushalaim (and the fact that it lay in ruins) - as the posuk states אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני - "if I forget you Yerushalaim, my right hand shall be forgotten." Therefore, suggests the Rashash, the sages did not forbid wearing a עיר של זהב ornament because it does not cause one to forget the *churban*, but on the contrary, it serves as a reminder of the *churban*. [See also Meromei Sodeh 57a who says that the origin of the custom of wearing an engraving of של ירושלים עיר של זהב was to remind one of the *churban*.]

דף נט:

תרי המייני קאמרת

The Gemara says it is permitted for a man to wear a fancy belt on Shabbos without concern that he might remove it to show it to a friend.³⁰

Ravina inquired of Rav Ashi whether one may wear a fancy belt on top of a regular belt. Rav Ashi replied (as understood by Rashi and

Tosfos) that it is forbidden to wear one belt on top of another.

Tosfos explains that even though it is permitted to wear two articles of clothing, such as two jackets or two coats, one on top of the other, belts are different. With regard to other clothing, it is normal for one to wear two pairs of the same garment if it is very cold since each garment adds warmth. Therefore, even if one wears two coats when it is not cold, both coats are classified as a מלבוש (as a garment) rather than a burden. With regard to belts, however, the second belt is considered a משאוי (burden) rather than a garment since one never has an occasion to wear two belts.³¹

The Igros Moshe,³² based on this Tosfos, prohibits one from wearing a "gartel" (a special sash or belt that some people wear during davening in addition to one's regular belt) outside in the street on Shabbos (unless it is worn instead of one's belt). A gartel worn in the street (in addition to one's regular belt) does not serve any purpose and is therefore considered a burden.³³

The Megillas Sefer³⁴ writes that R' Moshe only prohibits wearing a gartel in the street if it is worn under one's jacket. However, wearing it on top of one's jacket is permitted because it serves the function of keeping one's jacket closed. [See Tosfos who says that two belts may be worn if each one is worn on a different garment.]

The Ba'er Moshe,³⁵ however, indicates that wearing a gartel is prohibited even if it is worn on top of one's jacket. He argues that since a gartel is generally worn only during davening and not in the street, it is classified as a burden rather than a garment.

The Shmiras Shabbos K'hilchoso,³⁶ however, is of the opinion that wearing a gartel is permitted. He bases this on the fact that the Pri Megadim³⁷ permits wearing two belts provided the top belt is better than the bottom belt (and it is customary to do so). Since the gartel is of a different material than one's regular belt and it serves a different purpose than one's

belt, it is not considered a superfluous article and it is not a משאוי.³⁸

דף ס.

לא יצא האיש בסנדל המסומר

The Mishna states that one may not go out on Shabbos with a סנדל המסומר (type of sandal which has protruding nails). The Gemara explains that this prohibition has nothing to do with a concern for a possible Shabbos violation. Rather, it was enacted because of a fatal tragedy which occurred one Shabbos when many Jews were hiding from an enemy and they were tragically trampled due to confusion and panic indirectly caused by a סנדל המסומר (see Gemara for different versions of this incident).³⁹

The Gemara asks why the sages didn't forbid wearing a סנדל המסומר even on weekdays. The Gemara answers that since the incident occurred on Shabbos, the sages restricted the ban to Shabbos.

The Taz applies this concept (of restricting a ban which was enacted because of an incident to the specific circumstance of the incident) to the following *halacha*: The Bais Yosef⁴⁰ mentions a custom to cover the knives on one's table before reciting bircas hamazon. Rabbeinu Simcha⁴¹ writes that the reason for this custom is that once, while reciting the bracha וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם, a man felt so distressed over the *churban Bais Hamikdash* that he seized a knife and stabbed himself. Thenceforth began the minhag to remove all knives from one's table when reciting bircas hamazon. The Bais Yosef notes, however, that for some reason this custom is practiced only during the week even though Rabbeinu Simcha's reason is applicable to Shabbos as well.

The Taz,⁴² citing our Gemara, suggests that since the stabbing incident occurred on a weekday, the minhag was limited to weekdays, just as our Gemara says that the ban on a סנדל המסומר was limited to Shabbos since that is when the incident occurred.

The Ritva⁴³ explains that the ban on wearing a סנדל המסומר was enacted not because of a concern that the tragedy might repeat itself. Rather, the sages were concerned that the sight

of the sandal might remind one of the tragedy once caused by the sandal and it might ruin the joyous Shabbos and Yom Tov atmosphere. [According to this, the reason the ban is limited to Shabbos is not because the sandal incident happened to have occurred on Shabbos, but because the sages are only concerned about causing sorrowful feelings on Shabbos when there is a mitzvah to be joyous.⁴⁴]⁴⁵

דף סא.

אפי' למ"ד שבת לאו זמן תפילין אינו חייב חטאת

The Mishna on 60a says that a person may not go outside while wearing *tefillin* on Shabbos. If one violates this law and wears *tefillin* outside on Shabbos, the Mishna says he is not obligated to offer a *chattos* (to atone for his inadvertent Shabbos violation) because wearing *tefillin* on Shabbos is a rabbinic *issur* and not a Torah *issur*.

The Gemara (61a) cites a dispute (from Eruvin 95b) as to whether or not שבת זמן תפילין - one fulfills the mitzvah of *tefillin* even on Shabbos. One opinion maintains שבת זמן תפילין - one fulfills the mitzvah of *tefillin* even on Shabbos - and the other opinion maintains שבת לאו זמן תפילין.

- The Gemara there cites two possible explanations for the position שבת לאו זמן תפילין - the mitzvah of *tefillin* is not in force on Shabbos: (a) R' Yosi Haglili derives this law from the posuk ושמרת את החוקה הזאת למועדה - you shall guard this law [of *tefillin*] each day. He infers from the term מימים - that [*tefillin* are worn] only on some days (i.e., weekdays) but not on Shabbos. This indicates that according to R' Yosi Haglili it is forbidden to don *tefillin* on Shabbos because the term ושמרת implies a prohibition. [Indeed, R' Yochanan says in Menachos 36b that one who dons *tefillin* on the eve of Shabbos after sunset is in violation of a לאו - a Torah *issur*. (b) R' Akiva derives this law from the posuk והיה לך לאות for you. Since Shabbos is also called an "os" (as the posuk states אות היא ביני וביניכם - it is a

sign between Hashem and you) there is no need for one to don the "os" of *tefillin* on Shabbos. Tosfos in Niddah (end of 51b) indicates that according to R' Akiva, although Shabbos is not a time for *tefillin*, one who dons *tefillin* on Shabbos is not in violation of a Torah issur.⁴⁶

According to the opinion that there is a mitzvah of *tefillin* even on Shabbos, *tefillin* is certainly not considered a burden on Shabbos since it is worn in observance of a mitzvah.

Rav Safra (61a) explains that even according to this opinion (that זמן תפילין and *tefillin* is not a burden), the sages prohibited wearing *tefillin* in the street on Shabbos because of a concern that one might remove his *tefillin* and carry them in the street. [Rashi explains we are concerned that one will remove his *tefillin* before he goes to the bathroom and then he might carry them.]

In another version of Rav Safra's statement, Rav Safra says that even according to the opinion that זמן תפילין לאו (there is no mitzvah to don *tefillin* on Shabbos), *tefillin* is not considered a burden min haTorah because דרך מלבוש עבידא - they are worn in the manner of an article of clothing (even though there is no mitzvah to wear them on Shabbos).

The Shagas Aryeh⁴⁷ maintains that this statement of Rav Safra is compatible only according to R' Akiva but not according to R' Yosi Haglili:

- The Sha'agas Aryeh gleans from the words of Rashi in Eruvin 95b that if one wears an article on Shabbos which involves a prohibition, the item is deemed a משאוי - burden (rather than a garment or ornament) - and the wearer is subject to a *chattos* for the violation of *melacha* of *hotza'ah*.⁴⁸

Consequently, the Shagas Aryeh argues that according to R' Yosi Haglili who says that it is forbidden to don *tefillin* on Shabbos, *tefillin* is classified as a burden. Thus, one who illicitly dons *tefillin* and wears them outside would be subject to a *chattos*.⁴⁹ Since our Mishna says that one who wears *tefillin* outside is exempt from a *chattos*, the Tanna of the Mishna apparently agrees [with the opinion שבת זמן תפילין, or] with R' Yosi Haglili who is of the

opinion that although one is exempt from *tefillin* on Shabbos, there is no Torah issur against donning *tefillin* on Shabbos.

דף סב.

לא תצא אשה בטבעת שיש עליה חותם
אמר עולא וחילופיהן באיש

- A signet ring is classified as a משאוי with respect to women since women do not usually wear such rings.

The Mishna therefore says that a woman who goes out while wearing a טבעת שיש עליה - signet ring - is obligated to bring a *chattos*. In contrast, if a woman goes out with a טבעת שאין עליה חותם - a ring without a signet - there is no *chattos* obligation. Wearing a ring without a signet is only rabbinically prohibited (due to the concern that she may remove it and carry it, as discussed above on דף נ"ז).

Ulah states that the opposite is true for men because men commonly wear signet rings but do not wear plain rings. Therefore, a plain ring is considered a משאוי for a man, whereas a signet ring is considered an ornament for him.⁵⁰

Rashi indicates that due to the rabbinic ban on ornaments, a man is prohibited *miderabbanan* from wearing a signet ring in the street.

The Rambam⁵¹ disagrees and is of the opinion that the sages' ban on ornaments (which is due to the concern that one may remove them in the street) does not apply to ornaments designated for men (since it is not common for a man to remove an ornament in the street to show his friend). The Rambam is of the opinion that a man is permitted to wear a signet ring in the street and the sages are not concerned that he might remove it and carry it.

The Igros Moshe⁵² considers whether one may wear a plain wristwatch in the street on Shabbos. He was asked whether a watch which is worn only for the purpose of telling time and not as an ornament is considered a burden. [A gold wristwatch which one wears for ornamental purposes (i.e., he wears the watch even when it does not keep time) is considered

as an ordinary piece of jewelry⁵³ (which people customarily wear on Shabbos today, see above (דף נ).]

R' Moshe adduces proof from the fact that a man's signet ring is not classified as a *משאוי* on Shabbos even though it functions as a signet and not as jewelry, that a wristwatch too, is not considered a *משאוי* despite the fact that it functions as a timepiece. Evidently, anything that is worn on the body is classified as a *מלבוש* (garment) provided it is an item which is common for people to wear.⁵⁴

In conclusion, R' Moshe writes that although according to the letter of the law it is permitted to wear a wristwatch in the street on Shabbos, there are grounds to prohibit it.⁵⁵ Consequently, he advises *b'nai Torah* and G-d fearing people to refrain from wearing a wristwatch in the street on Shabbos.⁵⁶

דף סג:

לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת

The Mishna cites a dispute regarding the culpability of one who goes out on Shabbos carrying a weapon or armor, such as a sword or a shield: The Rabbanan (i.e., the Tanna Kamma) are of the opinion that such an individual is obligated to bring a *chattos* because a weapon is classified as a burden. R' Eliezer disagrees and is of the opinion that a weapon is considered a *תכשיט* (adornment) and there is no *chattos* obligation for one who wears his weapons on Shabbos.

The Gemara cites a dispute regarding Yeshaya Hanavi's famous prophecy foretelling the beating of swords into plowshares in future times (Yeshaya 2:4). Shmuel asserts that such prophecies refer only to *עולם הבא* (the afterlife) not to the time of Mashiach. In Shmuel's view, the world will continue to exist in its present state when Mashiach comes, with the only difference being that the Jews will live in Eretz Yisrael under Jewish rule (and not be subjugated to foreign nations, *אין בין ימות* (המשיח לעולם הזה אלא שיעבוד גליות בלבד). It is only in a later era, called *עולם הבא*, when there will be miraculous changes in the world.

R' Chiya bar Abba asserts that all the prophecies refer to the times of Mashiach. [He

is of the opinion that Olam Haboh is so sublime that no one, not even the prophets, are able to fathom it (עין לא ראתה).]

The Gemara cites a braysoh which says (according to the second version) that the dispute in our Mishna is linked to the dispute between Shmuel and R' Chiya bar Abba.

The Rabbanan adduce proof that weapons are not ornaments from the fact that people will not maintain their weapons and swords in future times but will beat them into plowshares as the prophet foretells.

R' Eliezer, however, is of the opinion that Yeshaya's prophecy is not referring to the time's of Mashiach and therefore there is no proof from that posuk that weapons are not ornaments.⁵⁷

The Lechem Mishna⁵⁸ notes an inconsistency in the words of the Rambam regarding this matter: On one hand, the Rambam⁵⁹ rules in accordance with the Rabbanan of our Mishna - that weapons are considered a *משאוי*. This indicates that weapons will be destroyed in the time of Mashiach as R' Chiya bar Abba asserts. On the other hand the Rambam⁶⁰ elsewhere codifies Shmuel's statement that *אין בין עולם הזה לימות* *אין בין עולם הזה למשיח* which indicates that there will still be warring nations in the time of Mashiach and the weapons will not be destroyed.⁶¹

In answer, the Lechem Mishna explains that although the Rambam cites Shmuel's statement, he does not embrace Shmuel's position in its entirety. Shmuel is of the opinion that in the Messianic era the world will continue to exist exactly in its present state (except for the fact that the Jews will live in Eretz Yisrael under Jewish rule). He holds that there will still be poverty and warfare in the world. The Rambam only accepts Shmuel's position with regard to the fact that the world will continue to exist in a natural manner. However, the Rambam is of the opinion that the world at that time will differ in many aspects from today's world. He says

that there will be an abundance of food and delicacies and there will be no more wars or hunger in the world,⁶² nor will there be jealousy or petty rivalry. The Jews will be free to spend their time in the service of Hashem, studying the Torah and the wisdom of Hashem.

Thus, although the Rambam cites Shmuel's assertion, he agrees with R' Chiya that the prophecies relating to future times, refer to the time of Mashiach (not to *Olam Haboh* which will be a sublime existence). [The Rambam explains, however, that some of the prophecies must be understood allegorically because there will not be an inherent change in nature. Therefore, the Rambam explains, for example, that the posuk which states **וּגְרַם זָאֵב עִם כֶּבֶשׂ** - the wolf shall live in harmony with the sheep - is to be understood allegorically as referring to the fact that the B'nai Yisrael will live in peace with its non-Jew neighbors.]

Consequently, there is no difficulty with the fact that the Rambam rules in accordance with the Rabbanan that weapons are considered a **משאוי**, because the Rambam agrees that there will no more war in the time of Mashiach and that the swords will be beaten into plowshares - as Yeshaya foretold.⁶³

דף סד:

יוצאה אשה בפאה נכרית לחצר

The Mishna on 57a, after listing ornaments which a woman may not go out with on Shabbos, adds, a woman may not go out wearing a **כבול** (a type of headdress) to the reshus horabbim (public street) where carrying on Shabbos is biblically forbidden. The Mishna thus implies that a woman may wear a *k'vul* in a *chatzeir* - courtyard (where carrying is permitted).

The Mishna here on 64b says that a woman is permitted to wear a wig in a **חצר** - courtyard - on Shabbos. This implies that a woman may not wear a wig in the reshus horabbim (similar to a *k'vul*, which the Mishna above says may not be worn in the reshus horabbim).

Rav (64b) explains that when the Mishna on 57a says that a woman may not go out with ornaments - it means that she may not go out with ordinary ornaments even into her *chatzeir*.

[Even though one is permitted to carry in a *chatzeir*, the sages were concerned that a woman who wears her ornaments in the *chatzeir* might end up wearing them in the street.] A *k'vul* and a wig are two exceptions. The sages permitted a woman to wear these type of **כדי שלא תתגנה אשה על תכשיטים** in a *chatzeir* - so that a woman should not appear repulsive to her husband. The Mishna therefore stresses that a woman may wear a *k'vul* (and a wig) in a *chatzeir* on Shabbos - because other ornaments are forbidden even in a *chatzeir*.

Tosfos on 57b (**ד"ה אי**) asks why the Mishna on 57a did not list a wig together with "*k'vul*". The Mishna should have stated that it is forbidden to wear a *k'vul* and a wig on Shabbos in the reshus horabbim.

In answer, the Tiferes Yisrael⁶⁴ explains that the Mishna did not discuss wearing a wig in the street on Shabbos because it is forbidden for a [married] woman to ever wear a wig in the street, even during the week, because of **מראית העין** - it gives the appearance of wrongdoing. People might not notice the wig and they will think that the woman is exposing her natural hair in public (which is a sin for a married woman⁶⁵). He explains that for this reason it is forbidden for a woman to wear a wig even in a *chatzeir* - whether on Shabbos or during the week - if the yard is accessible to the public. When the Mishna says that a woman may wear a wig in a *chatzeir*, it is referring to a private courtyard which is not accessible to the public.⁶⁶

The Be'er Sheva⁶⁷ is also of the opinion that it is forbidden for a married woman to wear a wig. He deduces this from the words of Rashi (**ד"ה פראה נכרית**). Rashi comments that a woman wears a wig to give the impression that she has a lot of hair - thus implying that a woman with a lot of hair does not wear a wig. Why not? Evidently, this is so because it is forbidden for a woman to wear an exposed wig on her head and for the sake of beauty. According to the Rashi, explains the Be'er Sheva, the Mishna is referring to a wig that a woman with thin hair wears under her hat or

kerchief to give the impression that she has a lot of hair underneath her head covering.

The Shiltei Gibborim,⁶⁸ however, assumes that the Mishna is referring to a woman who wears an exposed wig in a public courtyard. Consequently, he adduces proof from our Mishna that a married woman is permitted to wear a wig.⁶⁹ The Shiltei Gibborim refutes the notion that the Mishna might be referring only to a maiden, and not to a married woman, from the fact that Rav says the reason the sages permitted a woman to wear a wig in a courtyard on Shabbos is that a woman should not appear repulsive to her husband - thus clearly indicating the Mishna is referring to a married woman.

The Ramoh⁷⁰ rules in accordance with the lenient opinion of the Shiltei HaGiborim. The Magen Gibborim⁷¹ asserts, however, that when a woman visits a community where the women do not wear wigs she should not wear an exposed wig due to a concern of מראית העין (because people in that community will think that she is exposing her natural hair).⁷²

דף סה.

במוך שבאזנה, והוא שקשור באזנה

1] The Mishna on 64b states that a woman may go out on Shabbos with a מוך - wad - in her ear to absorb fluid flowing from her ear (or to protect it from wind and cold⁷³).⁷⁴ Also, a woman may go out with a sanitary napkin to protect herself from getting soiled with blood (see Tosfos⁷⁵ במוך ד"ה ובמוך).

Rami bar Yecheskel qualifies the first *halacha*, asserting that a wad in the ear is permitted only if it is secured to the ear to ensure that it doesn't fall out. If the wad isn't secured, the sages are concerned that it might fall out and one might mistakenly carry it in the street.

Rava explains that a sanitary napkin, in contrast to a wad in the ear, is permitted even if it is not secured to the body. We are not concerned that a woman might carry the pad when it falls because such a pad is repulsive and one does not usually pick up a fallen pad and carry it.

The Shulchan Aruch⁷⁶ rules in accordance with Rami bar Chama that one may go out with a wad in his ear - if the wad is tightly inserted and is tied to him (e.g., there is a protruding string wrapped around the outside of the ear).

The Chesed Yehoshua⁷⁷ asserts that in spite of the ruling of the Shulchan Aruch, one may insert cotton in his ear even without tying it to the ear. He argues that since a cotton ball is very white and sanitary and its fibers easily absorb dirt, if it falls to the ground one would generally not pick it up and carry it with him. Therefore, a cotton ball is comparable to a sanitary napkin which Rava permits even if it is not secured to the body.

Alternatively, the Maharshag⁷⁸ maintains that when Rami bar Chama speaks of the wad being מקושר he does not mean that it must be tied to the ear. Rather, he means that the wad must be securely placed in the ear. It is permitted to go out with a wad in the ear as long as it is stuffed in tightly so that it is difficult to fall out.⁷⁹

2] The Mishna on 57a says that a woman may not go out with woolen or linen ties in her hair because they constitute a *chatzitzah* and must be removed when immersing in the *mikveh*. The Gemara *ibid.* explains that the sages prohibited a woman from wearing an ornament or accessory which constitutes a *chatzitzah*. This is because such items must be removed in the event the woman has to immerse in the *mikveh* and afterwards she might carry them with her.

If a woman suffers from an ear ailment and is under a doctor's order not to allow any water into her ear, it is questionable whether she may immerse in the *mikveh* with cotton or rubber in her ear.

Many Poskim cite the *halacha* of our Gemara as proof that a wad of cotton in the ear does not constitute a *chatzitzah*.⁸⁰ They argue that if a wad in the ear is considered a *chatzitzah*, then the Mishna should have prohibited a woman to go out with it on

Shabbos due to the concern she might remove it when immersing in the *mikveh*.⁸¹ Therefore, in cases of great necessity they permit a woman to immerse with cotton in her ear.⁸²

The Imrei Aish,⁸³ in discussing whether a false tooth constitutes a *chatzitzah*, rules that it does not constitute a *chatzitzah* only if the woman plans to leave the tooth in her mouth forever. An item which is intended to remain in place forever is not considered a *chatzitzah* because it is viewed as an appendage to the body. The Imrei Aish indicates that a wad that is placed in the ear temporarily (e.g., for the duration of a non-permanent illness, or only when bathing) is considered a *chatzitzah*.

The Chelkas Yoav⁸⁴ is of the opinion that with respect to the *halacha* of *chatzitzah*, seven days is considered permanent. Thus, he suggests that prior to immersing, a woman suffering from a temporary ear ailment should resolve to keep the cotton in her ear for at least seven days.⁸⁵

- The Maharsham⁸⁶ permits immersing with cotton in the ear only if the cotton is stuffed very deeply into the ear cavity.⁸⁷

[Note: As stressed in the past, Al Hadaf is not intended as a guide for practical *halacha*. The discussions and halachic views presented herein are selected for their informative and pedagogic content, and are intended as a springboard for further study and research. They do not always represent conclusive halachic decisions.]

דף סו:

בני מלכים יוצאים בזוגין

The Mishna says that princes may go out on Shabbos with ornamental bells on their clothing. Since such bells are usual for nobility, the sages were not concerned that the princes would remove them to show to their friends and then carry them in the street. [See Gemara on 67a with Rashi בני מלכים and Tosfos ibid.]

The Gemara in Eruvin 104 states that the sages prohibited playing musical instruments on Shabbos (lest one mistakenly fix them when they break, Beitzah 36b). The Ramoh⁸⁸ rules that included in this prohibition, called השמעת קול (noise making), is using any device which is

designed to make noise including a door knocker.

The Shiltei Gibborim⁸⁹ comments that one may not wear bells on his clothing unless the clappers are removed⁹⁰ because bells are designed to make noise.

The Magen Avraham⁹¹ distinguishes between children and adults. He asserts that the Shiltei Gibborim requires removing the clappers only from the bells on children's clothing because children commonly shake their bells in order to make melodious sounds. Adults, however, are usually not interested in the bells' sound. They wear bells on their clothing only for ornamental purposes, and they are therefore permitted to leave the clappers in the bells.

The Eliyahu Rabba⁹² takes issue with the Magen Avraham's leniency, asserting that regardless of intent, one may not produce sounds with a bell because it is an instrument which is designed to make a melodious sound.

The Taz⁹³ maintains that bells attached to the פרוכת - curtain - on the *Aron Hakodesh*, or to the crown of a *Sefer Torah*, must have their clappers removed since the intent of those bells is to produce noise to signal the congregation to rise when the *Aron Hakodesh* is opened (and when the *Sefer Torah* is carried).

The Magen Avraham⁹⁴ disagrees and claims that there is no need to remove the clappers since, (a) these bells are not made to produce melodious sounds, and (b) the individual who opens the *Aron Hakodesh* and carries the *Sefer Torah* does not have any intention to shake the bells and make noise.

Alternatively, the Shach⁹⁵ suggests the reason carrying a *Sefer Torah* with bells and clappers is permitted on Shabbos is that the bells are placed there for a mitzvah purpose (i.e., to prompt the congregation to rise in honor of the *Sefer Torah*) - and the rabbinic issur against making music was lifted for mitzvah purposes.⁹⁶

The Mishna Berurah⁹⁷ rules that preferably, one should conduct himself in accordance with the Taz and remove the clappers of the *Sefer*

Torah bells before Shabbos (or stuff the bells with cotton). However, if for some reason this is not possible, or if one forgot to remove the clappers before Shabbos, he may rely on the lenient view.⁹⁸

דף סז.

יוצאין בביצת החרגול ובשן שועל

In the times of the Mishna there was a plant (called פואה) which was known to have a healing effect on certain ailments when tied in knots and hung around one's neck. The Mishna on 66b (as explained by Rav Ashi bar Avin) states that one may go out on Shabbos with this plant around his neck because an item worn for therapeutic purposes is classified as an ornament and not a burden.⁹⁹ [Similarly, the Gemara on 61b says that one may go out on Shabbos with a קמיע (amulet) hanging around his neck - provided it is an amulet whose efficacy has been established (קמיע מומחה).]

The Tanna Kamma in the Mishna on 67a says that one may go out with the egg of a חרגול (type of locust) and a fox's tooth because these items were proven to have the power to heal certain ailments (see Gemara).

The Mishna in Yoma (83a) teaches that it is permitted to desecrate Shabbos to save the life of a חולה שיש בו סכנה - dangerously ill person - because as a rule, *pikuach nefesh* (saving lives) takes precedence over the laws of Shabbos. The Rambam in his commentary to the Mishna (ibid.) comments that one may violate Shabbos in treating a critically person only if he is administering a natural or scientific cure (טבע). However, one may not desecrate Shabbos to administer a *segulah*-type remedy (i.e., a cure that works through mystical or supernatural channels) because such cures are not dependable.

The Chidah¹⁰⁰ cites a dissenting opinion from the Ramban and Rashba. They assert that one may desecrate Shabbos even to use a *segulah*-type remedy in an effort to save a sick man's life. Moreover, he writes that it was reported that Rabbeinu Peretz once wrote a קמיע - amulet - on Shabbos for a woman

experiencing serious difficulties with childbirth.¹⁰¹

The Nemukey Orach Chaim finds difficulty with the Rambam's position in light of our Mishna which permits one to go out on Shabbos with a locust's egg or fox's tooth. Plainly, these items are void of any natural or scientific healing properties and nevertheless the Mishna permits going out with them on Shabbos.

The She'arim Metzuyanim b'*Halacha*, in answer to this question, cites the Radvaz¹⁰² who explains that going out on Shabbos with these remedies does not involve an *issur* - even if their healing ability is questionable. Even though wearing a completely useless item is a violation of *hotza'ah*, if an item is worn for the sake of healing it is classified as a תכשיט regardless of the actual ability to heal. Even though the fox's tooth is not a conventional remedy (and its ability to heal is somewhat dubious), it may be worn nonetheless, since it is as much as a תכשיט as a piece of jewelry.¹⁰³ However, writing an amulet, according to the Rambam, is prohibited because writing is certainly a *melacha* min haTorah and in the Rambam's view one may not violate Shabbos for the sake of healing a sick person unless he is using a conventional remedy. [See Al Hadaf to Gittin סט דף for a discussion regarding the efficacy of the Talmudic remedies and their use today.]¹⁰⁴

דף סח:

רב ושמואל אמרי אפי' תינוק שנשבה

1] • One is required to bring a *korbon chattos* for the inadvertent violation of one of the thirty-nine forbidden *melachos* (types of labor) on Shabbos.

The Mishna explains that in some instances one *korbon chattos* suffices for repeated Shabbos violations, whereas in other instances a separate *korbon* must be brought for each violation. The Mishna says that if השוכח עיקר שבת - one forgets the entire mitzvah of Shabbos - and performs many different *melachos* on many *Shabbosos*, he is obligated to bring only one *korbon*, since all his transgressions resulted

from a single error (i.e., forgetting the mitzvah of Shabbos).

R' Yochanan and Resh Lakish (68b) assert that the Mishna is referring to one who once learned about Shabbos and subsequently forgot about it. However, תינוק שנשבה בין הנכרים - a child who was kidnapped and raised among non-Jews - is exempt from a *chattos* for his Shabbos desecration because he is considered as one who was coerced to commit a sin (called אונס) rather than a שוגג (an inadvertent transgressor).

Rav and Shmuel disagree and maintain that even a תינוק שנשבה בין הנכרים must bring a *chattos* for his Shabbos violations.

The Chasam Sofer¹⁰⁵ explains that even though a "*tinok she'nishba*" cannot be faulted for his ignorance and should not be punished, Rav and Shmuel obligate him to bring a *chattos* because they view the *chattos* obligation as an atonement (כפרה) rather than a penalty or punishment. He explains that even a sin which was unintentional and did not result from negligence requires a measure of expiation. Therefore, even a child raised among non-Jews is obligated to bring a *chattos* when he learns about Shabbos.

2] One who rejects the Torah, whether the written law or the oral law, is called a מומר or an *apikores* and is treated as an idolater with respect to certain Torah laws.¹⁰⁶ One who is מכלל שבת בפרהסיא - publicly desecrates Shabbos - is also classified as an idolater

regarding these laws since the mitzvah of Shabbos is one of the fundamental laws of Judaism.¹⁰⁷

Even though Rav and Shmuel maintain that a *tinok she'nishba* requires atonement for his sins, they agree that if he were to publicly violate the laws of Shabbos he would not be treated as a *mumar* who deliberately violates Shabbos, but rather as *shogeig* (an inadvertent transgressor) since he never learned about Judaism and Shabbos.

The Rambam¹⁰⁸ writes that although the original Sadducees and Karaites (sects of Jews which rejected the authenticity of the oral law) are considered as מומרים, their descendants are not. He says that a child born into a Karaite family is akin to a child raised among non-Jews. Even if at one point in his life the child was informed he was Jewish and he encountered Torah-true Jews but rejected the opportunity to learn about authentic Judaism, he is still considered as a *tinok she'nishba* and as an אונס since it is natural for a person to continue to maintain the way of life taught to him by his parents.

Likewise, the Chazon Ish¹⁰⁹ writes that individuals who were raised in non-observant homes are considered as תינוקות שנשבו even if they were subsequently introduced to Torah-true Judaism. Even if one decides to continue his non-religious lifestyle, he is not considered a deliberate transgressor since it is natural for a person to choose the lifestyle he was raised with.^{110 111} ■

We are pleased to announce that Tuvia's Beautiful Gemara Menukad on Mesechtas Shabbos is now available at Tuvia's and at better bookstores nationwide. (\$20)

To order call Tuvia's at 845-426-0824, or you can order online at alhadafyomi.org

Special Offer - Free shipping for online orders.

1) עי' תוסי' ריש פירקין שכי' דלאו ד"לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך" לא שייך אלא במחמת אחר בהמתו בשבת, אבל כשבהמתו יוצאה מעצמה לא עבר אלא על עשה ד'למנוח ינוח וגו', ועי' פניי' שם שרי"ל דלא הוא אלא איסור מדרבנן (כיון שהוצאה הוא מלאכה גרוע).

2) כך מפורש בשו"ע סי' ש"ה סעיף ז' ובמשנ"ב שם ס"ק כ"ז.
3) ועי' פני המשנה להרמב"ם כאן וז"ל ומה שאמר קשורה לו ר"ל מע"ש אבל אם עבר אדם וקשר עליו המרדעת אסור לצאת בו בשבת עכ"ל, וראיתי בספר שמי"ב שמדייק מלשון הרמב"ם דמשום איסור קשירה נעוה בה וקנסו חז"ל מי שעבר על איסור קשירה שלא לצאת בו בשבת, ודו"ק.

4) נמצא בין לפי רש"י ובין לפי תוסי' הטעם דאסור לקשור המרדעת בשבת משום דנראה כמשאוי - וצ"ב"ק מה הוסיף תוסי' על פירש"י ובמאי פליגי, וכן העיר המהרש"א כאן, ועי' פרמ"ג ס"ק ש"ה במש"ז שכי' דלרש"י הוא ודאי משאוי והוא איסור מהי"ת משא"כ לתוסי' אינו אסור אלא משום דנראה כמשאוי והוא איסור מדרבנן, וכ"כ השעה"י שם ס"ק כ"א, ועי' מהרש"א שכבר הרגיש בזה אלא דכתב דזה דוחק (וכן עי' בראש יוסף כאן דנקט דגם לשיטת רש"י אינו אסור מדרבנן משום דמיחזי כהוצאה).

5) עי' מ"ס ביצה דף לו וז"ל ורובין ע"ג בהמה, ועי' עירובין דף ק' אין עולין באילן.
6) וכן הוסיף משמעות פשוט לשון המשנה לקמן דף נד: דהאיסור הוא היצאה לרה"ר דאמרין - אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו (ופי' הגמי' כאן דר"ל קשורה לו מע"ש).

7) וכן קיי"ל בשו"ע סימן ש"ה ס"ח שיש איסור לקשור מרדעת (אפי' שלא ע"מ לצאת לרה"ר) משום גזירה שיבא להשתמש בבעל חי, ובסעיף ז' משמע כרש"י ותוסי' שיש איסור לצאת לרה"ר בזמן שלא היה מרדעת קשורה מערב שבת (ומדייק הפרמ"ג דקיי"ל כשני השיטות לחומרה).

דף נד

8) סוף מצוה ל"ב (הוצאה).
9) עיי"ש מה שהביא בשם הר"טב"א (קידושין כט.) דאין הנשים פטורות אלא ממצוות עשה **שבגוף** שהז"ג, אבל לא ממצוות שאינן בגופה, ולפי"ז י"ל דחייבת בשביתת בהמה כיון שאינו מצוה שבגוף.

10) תוסי' רע"א ריש פירקין, ועיי"ש בהג"ה מתלמידו.
11) פרק כל תבני (עמוד מד. בדפי הר"י).

12) ועיי"ש מה שהביא ספר שמי"ב כאן, ועיי"ש שו"ת בנין שלמה ח"ב או"ח סימן כ"א, ועיי"ש "בראש יוסף" לקמן דף נז. ושחקר אי נשים חייבות במצוות תוספות שבת (למ"ד דס"ל דתוספות שבת דאורייתא) כיון דהוי מ"ע שהז"ג, ועי' בספר "מנחת אר"א" שם (ס"ק י"א) שתמה עליו דמבואר ב"ה דף ט. דלפי"ן מצוות תוסי' שבת מקרא דכתב אצל יוה"כ (מערב ע"ד ערב תשבתו שבתכם) ובסוכה דף כח: ילפי"ן מקרא מיוחד דנשים חייבות בתוסי' יוה"כ (וכעין זה תמה הצ"ח בביצה דף ל. על דברי פני"ש שם).

דף נה

13) כך הביא החיד"א בספר מראית העין כאן (ובספר פני דוד סוף פרשת וישלח) משמע כן מפה קדוש של רב גדול אשכנזי שקבל מרביתו שכן פירש הרמ"א הפסוק, ואמר לו הרב הנ"ל שראובן בא להרמ"א בחלום והחזיק לו טובה כיון שהפך בזכותו, וכעין זה מובא גם בספר מעלות היוחסין (להר"א אפרים זלמן מרגליות, דף כג) ששמע מאביו פטש זה בשם הרמ"א, וכן הביא חידושי הגרשוני בשם הרמ"א דספר דברי שאול פ"י וישלח.

14) ועי' במושב זקנים בשם הר"י שכי' פטש דומה לזה, וכן בטור עה"ת בשם הר"י יהודה חסיד וכתוספות השלם עה"ת (וכן עי' שם בחיד"א בשם רבינו אפרים), ועי' במושב זקנים שהוסיף "אתא ראוון ונשקיה אכרעיה לפי שדבר טוב עליו", ועי' בספר מגדים חדשים כאן.

15) פ"ג מהלכות סוטה ה"ב.
16) שו"ת סימן י"א.

17) [ועיי"ש שילוף הרמ"א מזה לנדון דידיה דהוצאת שם רע נדחה מפני הבאת שלום דק"מ ממחיקת השם], אולם צ"ע שם בגופא דעובדא היכא הו"ן.

דף נו

18) נדפס בגליון עין יעקב כאן.

19) לכאוי י"ל דהז"ג לפי תי"ך זה בגמי' היה לשלמה חטא של מחשבת ע"ז וחשבינו ליה "כאלו"ן עבד ע"ז, אבל מ"מ בדין אמרין דכל האומר שחטא ממש אינו אלא טועה (כמו דאמרין למסקנא שהיה בידו חטא שלא מיחה בע"ז של ששוי ואף דאמרין לגבי מי שלא מיחה דמעלה עליו הכתוב "כאלו"ן עבד ע"ז מ"מ כיון שלא חטא ממש אמרין דכל האומר שלמה חטא (בחסא של ע"ז ממש) אינו אלא טועה.

20) עיי"ש ראש השנה פרק א' סימן ה' (ועיי"ש בקרבן נתנאל סק"א).
21) אולם עי' בסוגיא דף לט: ודף מ. דחד מ"ד אמר דאם מחשבתו עושה פרי (כלומר שבא לידי מעשה) אז מחשבתו מצטרף למעשה אפילו בשאר עבירות, ולפי"ז משמע דמחשבת ע"ז הקב"ה מצטרפה למעשה אפי' אם לא בא לכלל מעשה, ועיי"ש בפתח ענייני בשם ה"יחלת יעקב" דמבאר בזה מה שאמר יעקב אבינו לשמעון ולוי "ברצונם עקרו שור".

דף נז

22) עי' רבינו פרחיה לעיל בר' פרק במה בהמה שפי' משום דיצירת בהמה קודמת לאדם (וכ"כ בהגה"ה לקול הרמ"ז בר' פרק במה אשה), ועי' פני"ש שם.

23) ועי' במלכת שלמה ר' פרק במה בהמה שפי' להיפך דאיסור שביתת בהמה קודם משום דהוא איסור קל דאין בו אלא עשה, משא"כ איסור הוצאה דאשה שייך שיבא לידי איסור סקילה, ועיי"ש בשפ"א שתי' עוד דתנא בהמה קודם לאדם משום דוטרון מילייהו וכ"כ במלכת שלמה (בתי א') [ועי' בשבת של מי (בהקדמתו לפרק במה אשה) וז"ל - דרשינן שמוכרין פ' במה בהמה ובמה אשה כל הקרב קרב, כי לא לתם הלך וזויר אצל עורב עכ"ל, וצ"ב].

24) פיי"ט מהלכות שבת ה"ח (ופסק כרב).
25) וכן נקט תוסי' שם דף טד: דרב איירי בחצר שאינו מעורבת (אלא דתוסי' לא פסק כרב).

26) מובא שם במגיד משנה, (וכן מדויק ברש"י סד: ד"ה אסור דאפי' בחצר מעורבת אסור, ורש"י לעיל ז. במתני' ד"ה לרה"ר), ועיי"ש בחי' הרמב"ן ור"ן.

27) ועי' שם בבאר הלכה סימן ש"ג סעיף י"ח ד"ה כי בזה.
28) ה"ל תענית פ"ה ה"ל ט"ו.

29) עי' סימן תקס"ד סק"ח כפי"כ לישב המנהג.

דף נט

30) עי' פלוגתא ראשונים שהבאנו לקמן בדף ס"ב בענין תכשיטי איש, ועי' חי' הרשב"א כאן.

31) עי' במשנ"ב סימן ש"א ס"ק קל"ג שכי' דמשמע בפוסקים דאיסור חגורה ע"ג חגורה אינו אלא איסור מדרבנן **דמחזי** כמשאוי, ואינו משאוי ממש כיון דעכ"פ דרך לבושה הוא.

32) או"ח ח"ב סימן ע"ו.
33) כל זה אינו אלא לדעת הרמ"א בסי' ש"א סעיף ל"ו שהביא דעת רש"י ותוסי' שאוסרים ב' חגורות, אולם דעת המחבר שם כהרמב"ם דב' חגורות מותרין (כפי' תלמידי רבינו הלוי שהביא רש"י כאן), הנה שמעתי בשם מחבר אחד דר"ל דחסידי בעלו שאני לענין דין זה והן מותרין לילך ברחוב עם "גארטל" לכוי"ע כיון שמנהגן לילך עם הגארטל כל היום.

34) על הלכות שבת (לר' אוריאל איזנטל) בסוף הספר בהג"י על ספר שמירת שבת כהלכתה פרק י"ח סק"ד.

35) ח"ג סימן ס"ד.
36) פרק י"ח סעיף ה'.

37) סימן ש"א מ"ז ס"ק כ"ה (מובא במשנ"ב שם ס"ק קל"ד).
38) וכן נקט השערם מצויינים בהלכה סימן פ"ד סק"י, ולכאוי הגמ"מ והבאר משה נקטו דלא נכלל הגארטל במה שהתיר הפרמ"ג כיון דאין המנהג ללבוש הגארטל ברחוב.

דף ס

39) הנה במתני' משמע דאינו אסור אלא לצאת בחוף בסנדל המסומר, אבל לא אסור לבישתו בבית, וכן משמע ברמב"ם ה"ל שבת פיי"ט ה"ב שלא כתב אלא שאין **יוצאין** בסנדל המסומר בשבת, אולם מבואר בברייתא בסוף עמוד ב' שאפי' ממתה למטה בתוך הבית אסור (וכן יש לדייק מקושת הגמ"י "א"ה בחול נמי" דהוי איסור לבושה ולא רק איסור הוצאה, ודו"ק, וכן מבואר בדברי אב"י בביצה טו.) ועי' שפת אמת בביצה דף טו. ד"ה אמר אב"י שמצד לומר דמתני' פליג על הברייתא ולכך פסק הרמב"ם שלא כהברייתא (אולם מסיק שם בצ"ע), ועיי"ש בספר אשי ישראל על מסכת שבת.

40) בית יוסף או"ח סימן ק"פ.
41) מובא שם.

42) עי' בסימן ק"פ סק"ג.
43) ד"ה סנדל וכן כתב הר"ן בעי"ב ד"ה מעשה (וכן משמע קצת בסוף תוד"ה לא בסנדל, אלא שהתוסי' לא כתב להדיא כמש"כ הר"טב"א שזה היה עיקר סיבת הגזירה מעיקרא שלא לערב שמחת שבת).

44) ולפי"ז ליכא להוכיח מ[מסקנת] מיקלתי'ן דלעולם גזרין כעין מעשה שהיה אף בדליכא סברא לחלק בין ציור אחד לחבירתא, (ועי' בט"ז שהביא עוד סמך מדברי ר' חנניא בן עקיבא (מובא כאן בדף ס.) שאמר דגזרו על מי חטאת דוקא בירדן ובספינה משום כעין מעשה שהיה - אולם הרבנן חולקין עליו ואומרין מה לי ירדן מ"ל שאר נהרות).

45) אולם צע"ק לדעת הר"טב"א למא קאמר הגמ"י כאן "מעשה כי הוה בשבת הוה" ולא קאמר דאסור דוקא בשבת משום שמחת שבת, ולכאוי כוננת הר"טב"א לפרש מה דאמרין במסקנת הגמ"י דגזרו על יו"ט ולא על תענית ציבור משום דלא גזרו אלא על "כנפיא דאיסורא" (וכן משמע בהר"ן) אבל אה"נ מעיקרא ס"ל להגמ"י הטעם דגזרו על שבת דוקא משום דמעשה היה בשבת.

דף סא

46) אולם עי' בשו"ע או"ח סימן ל"א שכתב - בשבת ויו"ט **אסור** להניח תפילין מפני שחן עצמן **אות** וכו', מבואר דאף לדעת ר"ע טעמו משום "אות" מ"מ יש "איסור" להניח תפילין בשבת ועיי"ש בבית יוסף דמבואר דאיסור זו על פי מדרש העולם - דהמניח תפילין בשבת ויו"ט מזלזל בחותם המלך "יוחייב מיתה", ועיי"ש בב"י סימן כ"ט (שחקר אי גס לר"ע יש איסור להניח תפילין בשבת).

47) סימן מ"א.
48) דרש"י כתב שם בענין המניח ב' זוגי תפילין למ"ד דס"ל דעובר בל תוסיף אז חייב גם משום הוצאה דהו"ל משאוי, והנה עי' פרמ"ג סימן י"א סק"ב שחקר בענין בגד כלאים אי הוי משוי כיון שאסור ללבושו, ועי' שו"ת בית יצחק או"ח טו-ב בענין היצאה בפיאה כנרית במקומות שנוהגין איסור דבב, (ועיי' מנח"י סימן ש"ג שד"ה הוצאה במנעל עור ביוה"כ חייב משום הוצאה משום דהאיסור משוי ליה כמשאוי, ועי' בתשובות מפרשי הי"ס סי' ד' [תשובה להג"י רע"א, נדפס בסוף ספר ים התלמוד עמ"ס ב"ק] דס"ל דדבר שהוא מלבוש מחמת עצמו כגון מנעל אז אין כח ביד האיסור לבטל שם מלבוש מיני, ורק בתפילין שכל חשיבותו הוא מחמת המצוה, ועיי"ש בשו"ת פרי יצחק ח"א סימן ד'.

49) והנה בשו"ע לא משמע כהשג"א שהרי בסימן ל"א סעיף א' פסק דבשבת ויו"ט **אסור** להניח תפילין, ובסימן ש"א כתב הטעם שלא יצא בתפילין הוא משום שצריך להסירם כשיכנס לביה"כ (ולא משום דהוי משאוי).

דף סב

50) ועי' שו"ע סי' ש"ג ס"ח בשם י"א דבזה"י כבר נהגו האנשים לילך בטבעת שאין עליו חותם וממילא הוי להו כתכשיט, ועיי"ש במשנ"ב ס"ק ס"ה בשם רע"א (ועי' רמב"ם פכ"ט מה"ל שבת סוף ה"ד שכי' נהגו כל הי"ס שלא יצא בטבעת כלל).

51) פיי"ט מה"ל שבת ה"ד, ובשו"ע סימן ש"א סעיף הביא ה"ב דעות (ועי' רמב"ן דף נז. שנקט כרש"י, ועי' רשב"א דף נט: שנקט כהרמב"ם, וכן עי' בתוסי' כאן בשם ר"ת דס"ל דלא גזרו על תכשיטין דאש.

52) ח"א סימן ק"יא.
53) כך משמע באג"מ הנ"ל וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב ח"א סי' פ"ט.

54) וכן ראיתי בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שהתיר לצאת בשעון יד משום דאורחיהו ללכת כן בכל מקום לא מיקרי משאוי, וכתב אברך אחד ב"שלמי יוסף" (סימן ר"ט) שיש להביא רא"י לזה מהא דהתיר המשנה (דף סה.) להבנות לצאת בחוטיין שבאזניהם אע"ג דלא הוי תכשיט (אלא הכשר לתכשיט).

55) שלא אלא לחלופי בשעון כ"ס (ולכאוי עוד טעם דהתמיר משום גזירת תכשיטין דאסור מדינא דמשנה לרש"י דס"ל דתכשיטים אסורים גם לאש).

56) ועי' בשמירת שבת כהלכתה פרק י"ח סעי' כ"ז שפסק שלא ללבוש שעון רגיל בשבת (אלא שאין למחות במקליון), עיי"ש בהערה ק"יא וק"יב.

דף סג 57) צ"ב דלכאוי אפי' אי פסוק זה קאי על עולם הבא מ"מ מוכח דכלי מלחמה אינם אלא לגנאי ואינם תכשיטים (ואולי צ"ל דאי אזיל על ימי עולם הבא אי"ן אין כוונת המקרא כפשוטו, ועי' מהרש"א, וצ"ב).

58) פרק ח' מהל' תשובה הי"ז.

59) פייט מהל' שבת הי"א.

60) סוף פרק ט' מהל' תשובה, וכן בהל' מלכים פרק י"ב הל' א' וב'.
61) ועוד הק' שם הלח"מ מהא דהביא הרמב"ם שם בפ"ח מהל' תשובה מומר אר' חייא בר אבא דכל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל עוה"ב אין לא ראתה וגו', ובגמ' כאן מבורר דפליגי שמואל ר' חייא אהדדי.

62) ע' לשון הרמב"ם סוף פרק י"ב מהל' מלכים י"באותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא קנאה וכל המעדינים מצויין כעפר ולא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, [נע] הלח"מ דגם לא יהיה עניות ועשירות, (משא"כ לשמואל עדיין יהיה עניים ששרי הביא הפסוק לא יחל אביון) אולם ע' פי המשנ' להרמב"ם למהדרין פרק חלק (פ"י מ"א) וז"ל ויהי בימיו (של משיח) עשירים ואביונים וכו' וצ"ע, ושוב מצאתי בדפוס קאפ"ח שם שלא גרס אביונים ועשירים].

63) ועיי' בדברי הגר"ם (הרמב"ם) דפוס שבת פרנקל) סוף הלכות מלכים [ואין להאריך בדברים אלו כמש"כ הרמב"ם שם בהל' מלכים פ"ב הי"ב דאינו מביא לא לדיד ר"א ולא לדיד אהבה ע"ש].

דף טז

64) בועז אות א'.

65) מבורר בכתובות דף עב. דאשה פרוע דאורייתא (דכתיב ופרע ראש האשה).

66) עיי' בכתובות ריש דף עב. דאם יוצאת מחצר לחצר דרך מבוי (במקום שאין הרבים מצויין) מיקרי עוברת על דת יהודית ויוצאת מתחת בעלה בלי כתובה, וכן קיי"ל בשו"ע א"ה סימן קט"ו ס"ד.

67) שו"ת ס"י י"ח (בשם הגר"ם) קאצנלינגובין ז"ל ומשמע דס"ל דפאה נכרית אסור משום פריעת הראש ממש (ולא רק משום מראית העין).

68) כאן בגליון הרי"ף (דף כט. בדפי הרי"ף).

69) מבורר בדברי השלטי גבורים כאן דמותרת בפאה נכרית אפי' אם נעשית משער עצמה כיון שאינה מחוברת לראשה (אולם ע' במשנה ברורה סימן ע"ה ס"ק ט"ו בשם המגן גיבורים דדעתו להחמיר בשער עצמה), וע' דרשות מהר"י מיץ דרוש א', וכן בשאלת יעב"ץ ס"ט, וע' בשו"ת מהר"י דסק"ל קניא סימן ר"ג שר"ל דלא התיר השלטי גבורים פאה נכרית אלא אם ניכר שאינה שער עצמה דאל"ה ודאי אסור משום מראית העין, ועיי' בש"ד חמד מערכת ד' אות ג' שהביא כמה אסורים [הרבה מן האסורים לא אסרו אלא משום מראית העין (ולפי"ז לכא"ו האיסור תלוי לפי המקום והזמן) ויש שאסרו מעיקר הדין, ע' קובץ "אור ישראל" (מאנסי נוי יארק) קובץ כ"א (תשרי תשס"א) אריכות גדול בנושא זה, עיי' מדף ל"ד דף צ"ח].

70) או"ח סימן ע"ה סוף סעיף ב'.

71) מובא במשנ"ב שם סוף ס"ק ט"ו.

72) [לכא"ו אין נפ"מ אם הנשים במקום ההוא אין יוצאין בפאה נכרית משום שנהוגות לכסות ראשיהם לגמרי או אדרבה הם פרוצות ויוצאות בגלוי ראש, מ"מ כיון שהשמות במקום ההוא אין יודעות מענין פאה נכרית יסברו שהולכת בגלוי שער ואיכא בזה משום מראית העין, אבל לכא"ו במקום שההמון יודעים שיש נשים שהולכות בפאה נכרית אלא שהן נוהגות להחמיר על עצמן ליכא שם משום מראית העין דלמה יסברו שאשה זו הולכת בגלוי ראש ולא בפאה נכרית, וק"ל].

דף טז

73) רש"י כתב שנותנת המון בלועז היתח של צואת האוון, ובשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קכ"ו מבורר דאירי שכוונתה להציל את עצמה מצערה דגופה, אבל א כוונתה רק לאצול מטינוף אסורה (כמש"כ תוס' דף סד : לענין מוך לנידתה), ומבורר שם תוך דבריו דגם מותר להשים מוך באוון כדי שלא תיכנס שם אויר קור, (ועי' ב"ספ"ר הלכות שבת מטינוף היתח) והביא שמוחה בונם קאהן, שכתב דאין להתיר נתנית מוך משום סיבה אחרת כגון להגין ממטינוף קול רעש גדול, וכעת לא מצאתי מקור לחומרא זו ולכא"ו למה גרע ממוך שבסנדל דמותר אפי"ש שהוא רק לתענוג כמבורר ברש"י וע' מנתי"ו וע' לקמ"ו.

74) וע' משנ"ב סוף סימן ש"כ ס"ק קנ"ב דמבורר דאסור לעשות פתילה מצמר גפן בשבת משום מכה בפטיש, והביא השמירת שבת כהלכתה פרק י"ח הערה פ"ג מהג" רש"י אויערבך ז"ל שאם ר"ק דוחסו בפנים כמות שהוא בלי מעשה של עשיית פתילה, לית ל"ה בה.

75) שמבאר דאירי דוקא אם כוונתה לאצול נפשה מצערה דגופה אבל אם כוונתה רק שלא יטנפו בגדיה דם אסור, וכן קיי"ל בשו"ע או"ח סי' ש"א סעיף י"ג ובסי' ש"ג סט"ו ברמ"א.

76) סימן ש"ג סעיף ג' (ועי' רש"י ד"ה הא דמיהדק דסבר ר' יוחנן דלא בעינן תרת"ו וסגי במהדק לחוד, אבל בשו"ע קיי"ל דבעינן תרת"ו).

77) חלק ג' ס"ו (מובא בספר הלכות שבת השייכות לבית לה"י ש"ב קאהן) וכן נקט בפסיקות השמירת שבת כהלכתה פרק י"ח סעיף כ' (ועיי' בס"ק פ"ה).

78) ח"ב סימן קכ"ו.

79) וצ"ע לפי"ז מנפ"מ בין מהודק למקושר, ובשו"ע קיי"ל דבעינן תרת"ו, וצ"ב.

80) וע' בדרכי תשובה סימן קצ"ח סק"י ועי' שו"ת אג"מ ח"א יו"ד סימן צ"ח עד סימן ק"ג שמאר"ך תוה (וכן בח"ב סימן פ"ה).

81) ואולי י"ל דאפי"ש שורך הוי חציצה מ"מ לא חיישינן דלילמא אתי לאתויי אחר הטבילה כיון שיש לה שורך (גדול) בהמוך כדי להציל את עצמה מליחות האוון וממילא אנו בטוחים שתחזור לתוך אונה תיכף אחר הטבילה (כמש"כ תוס' זו. ד"ה במה דלא חיישינן דלילמא אתי לאתויי אלא בדברים קטנים שפעמים ונושאין אותן ביחד) - והוצא מזה הוא דאינה מותרת לצאת אלא במוך שיש בו שורך גדול דאל"כ חיישינן לאתויי אחר הטבילה (ובזה יש לישב מה שהבאנו לעיל מחבר א' שאסור מוך שמשמשה לתוך אונה כדי להגינה משמיעת רעש, דאולי על מוך כזה חיישינן דלילמא אתי לאתויי, ודו"ק, אולם בפוסקים הנ"ל שהוכיחו ממכילתין דמוך לא הוי חציצה מבורר דלא ס"ל כן...]

82) לכא"ו עיי' עלינו לבאר למה מותרת לצאת בזה"ז במוך שבאונן כשהוא ברת משום הליכה שהרי כל הפוסקים מודין לדינא שאין להשים מוך באוון בשבת טבילה אלא במקום חולי ובמקום שורך גדול, וכיון שלדינא צריכה להסיר מוך כזה בשבת טבילה (דכ"ל בה כ"כ שורך בשעת טבילתה) צ"ע למה לא חיישינן דלילמא אתרמי לה טבילה, ואפי' את"ל מעיקר הדין אין חוצצין מ"מ כיון שלדינא נהגין להסירה לא גרע מדברים אמשינן כדי שלא יטנפו (דקיי"ל ברמ"א סימן ש"ג ס"א

דאסור לצאת בהן), וי"ל דאין מוסיפין על דברים שנאסרו בזמן התקנה (כמש"כ בחי' חת"ס לעיל זו. בענין מיעוט שאינה מקפיד שנהגין בזה"ז להסיר בשעת טבילה מ"מ מותרין לצאת בהן בשבת משום דגזירת דילמא איתרמי [פתאום] טבילה מצוה לא שייך בזה"ז, ועיי' וממילא לענין גזירת נקטינן דמוך אין חוצצין מעיקר הדין אפי' אם אינה צריכה להמוך בשעת טבילה, וממילא לא חל הגזירה עליו מעיקרא אפי"ש שבוה"ז ודאי מחמירין על מוך כזה, ודו"ק.

83) יו"ד סימן ע"ה ועיי' (מובא בשו"ת מהרש"ם דלקמן).

84) סימן ל'.

85) ועי' בספר שערים מצויינים בהלכה על קש"ע סימן קס"א ס"ק י"ג בענין סתימה נקב"ש שנים שר"ל דשיעור זמן ביטול הוא י"ג שבועות דהיינו זמן הטבילה עד עונת הוסת הבא (עיי' סברתו), והביא שם בשם האב"ז יו"ד סימן רס"ב דצריך ביטול שנה (ועיי' שהביא משו"ת הר צבי סימן קס"ט דמהני ביטול אפי"ש דעתה להחליף המוך תוך הזמן) ועיי' מש"כ שם בס"ק ט"ז בענין מוך שבאוון.

86) ח"א סימן ז'.

87) והוא ע"פ מש"כ בשו"ת רמ"ע מפאנו סימן ק"י (הובא בהג" רע"א ופת"ל יו"ד סימן קצ"ח ס"ז) דהחורים והנקבים שבעומק הגוף (שאינם מתגלים בשום פעם) לא מיקרי בית הסתרים אלא מיקרי בלוע ולא בעינן שם אפי' ראוי לביאת מים

דף טז

88) סימן של"ח סעיף א'.

89) דף ל' : בדפי הרי"ף (בשם הרי"ף), מובא ברמ"א סימן ש"א סוף סעיף כ"ג.

90) ה"ה"ה אם הזוג הוא פקוק (ביה"ל סימן ש"א שם בשם הגר"ם).

91) סימן ש"א ס"ק ל"ה (ע' מחצה"ה לודו שמבארים דברי מג"א).

92) שם, מובא בביה"ל שם ד"ה דוקא.

93) סימן של"ח ס"ק א' וביו"ד סימן רפ"ב ס"ב.

94) שם בסימן של"ח ס"ק א'.

95) מובא במג"א שם ובמשנ"ב שם סק"ו.

96) כדאיתא בסימן של"ח במשנ"ב סק"ח וסק"י בשם מהרש"ל ועוד אחרונים דבמקום מצוה סומכין להקל על שיטת תוס' ביצה דף ל' ד"ה אין (מובא ברמ"א שם) דבה"ז כיון שאין בקיאין לעשות כלי שיר לא גורין (על טיפוח וריקוד), אולם כתב ה"ה"ה ביו"ד שם דלא התירו לצורך מצוה אלא לספק ולטפח שאין דומין לכלי שיר אבל לא התירו לצלצל בפעמונים דדומין ממש לכלי שיר.

97) סימן של"ח סק"ו.

98) [באה מקול המשנ"ב במקום הדחק יש לחקור אם מיקרי שעת הדחק היכי שהפעמונים אינם אלא בכתר הספי"ת ולא בהפרוכת או בעצי החיים, שהרי אפשר שלא להשתמש בהכתר כלל] ועי' ערוה"ש שם סעיף ג' שלא חש לדברי ה"ה"ה וכתב דמנהג הפשוט בכל העולם הוא להקל כהמג"א, ע' שמירת שבת כהלכתה פרק כ"ח הערה צ"ד שהביא בשם הג"ר שו"ת אויערבך ז"ל שדן להחמיר בזה"ז כיון שאין הפעמונים נעשים אלא לנוי ולא לזרו העם לעמוד לפני הס"ת וממילא י"ל דלא חשיבי לצורך מצוה עת"ד (אולם לפי"ז לכא"ו ודאי יש להקל כיון שלא נעשו להשמיע קול, ואולי ס"ל דמ"מ עיבדי להשמיע קולם דזהו הניו שלהם שעושים קול נעים דאל"ה לא היה עושים עינבל בתוך הפעמונים (אולם בדברי ה"ה"ה מבורר שלא החמיר אלא משום שנעשו הפעמונים כדי להשמיע קולם לאנשי בית הכנסת כדי שיעמדו בפני הספי"ת).

דף טז

99) אפי"ש שהגמ' פריך כמה קושיות על פירוש זה מ"מ לא נדחה מהלכה, ע' שו"ע סימן ש"א סעיף כ"ד דקיי"ל דיוצאים במיני עשבים שקושרים אותם בקשרים ותולין אותן לרפואה.

100) ע' ברכי יוסף סימן ש"א, ושו"ת חיים שאל ח"ב סי' ל"ח (מובא בשמ"ב).

101) ע' משנ"ב על קש"ע סימן צ"ב שהביא משו"ת מהרש"ם ח"ג סימן רכ"ה שהביא עובדא בדיון אחד בעיר זלאטשוב שהורה לכתוב "קוויטל" בשבת ולשלוח לעיר בראד להגה"ק מהר"ש מבעלזא, והרעיש עליו המהר"ש וגם ר' שלמה קלוגער, עיי' וכן ארתי בשם ה"בית הלוי" שהתיר לנסוע בשבת לצדיק לקבל ברכה ממנו בעבור חולה מסוכן (כיון דאחזקת אותו צדיק שברכותיו עושין פירות), והנה במקום שהחולה בעצמו מבקש שיליכו לצדיק או שילך בעבורו אז ודאי יש מקום גדול להתיר כדי ליתובי דעת'י דלכא"ו לא גרע משאר דברים שפענין כדי ליתובי דעת, ע' אורחות חיים סימן ש"א סק"ה ושדי חמד מערי' יוה"כ ס"ג אות כ"ד.

102) בלשונות הרמב"ם סימן ס"ג.

103) לכא"ו החילוק בין כתיבה להוצאה פשוט הוא שהרי התירו לצאת בקמיע ובשן שועל אפי' לחולה שאין בו סכנה כדאיתא בשו"ע סימן ש"א סוף סעיף כ"ה.

104) ע' פרמ"ג סימן ש"א ס"ק נ"ג א"ה דמסתפק במוצא תפילין דר"ת ברה"ר אם מותר ללבשו ולהכניסו בפנים בשבת כיון שיש חשש אם יש בהם משום מצוה (שהרי אין מברכין עליהם מספק), וכן ע' בשו"ת באר יצחק או"ח סימן ט"ז שדן בזה דלילמא מ"מ הוי מלבשו כיון שדרך ללבושן בחול כמו קמיע שאינו מומחה, ועי' מנחת אריאל לעיל בדף ט. סק"ז.

דף טז

105) ע' חידושים כאן ד"ה האמנם בתוספתא.

106) ולא עוד אלא שמורידין ולא מעלין כדאיתא בע"ז כו : וברמב"ם הל' ממרים פ"ג ה"ב.

107) ע' או"ח סימן שפ"ה ס"א בענין עירוב, ועי' יו"ד סוף ס"ק קנ"ט לענין רבית.

108) הלכות ממרים פ"ג ה"ג.

109) יו"ד סימן ב' ס"ק כ"ח.

110) והנה ע' ברדב"ז על הרמב"ם הנ"ל בהל' ממרים שכתב דאפי"ש שהרמב"ם למד זאת על הקראים (שהיו בזמנו של הרמב"ם) מ"מ אותן הנמצאים בזמנו (של הרדב"ז) אין לדון אותן בכלל אנוסים אלא ככופרים [ומצוה להורידן] שהרי בכל יום אנו מחזירין אותן למוטב והם מחרפין ומדפיס את בעלי הקבלה, עיי' אולם החז"א כתב דאפי"ש שאנו מוכיחים אותן הרשעים ואינן שומעים לנו ואין רוצים לעזוב דרכי אבות מ"מ מיקרי אנוסים משום שאין אנו יודעין להוכיח.

111) [ועיי' בספר שמ"ב כאן שהביא בשם התיב מצוותך להרה"ק מקאמארא (דף נא.) וז"ל "כל הרשעים שבמדינה זאת ובפרט שבמדינת אשכנז, נשבע אני בחיי עולם שכולם כתינוק שנשבה לבין הנכרים וכלי דעת ידברו וכו"ו עכ"ל]

AL HADAF DEDICATION FORM

I am interested in:

___ **Dedicating a Daf** \$120.

___ Sponsoring an entire issue \$500.

NOTE: IT IS IMPORTANT TO NOTIFY US SIX WEEKS IN ADVANCE IN ORDER TO RESERVE A SPECIFIC DATE

DATE & TEXT OF DEDICATION:

___ Check is enclosed. Make tax deductible check payable to Al Hadaf.

___ Please charge my MasterCard/Visa/AMEX \$_____.

Card # _____ Exp. date: _____

NAME: _____

ADDRESS: _____

PHONE: _____

MAIL/FAX FORM TO: Al Hadaf / P.O. Box 791 / Monsey, NY 10952 / 845-356-9114

Notice about back issues

Back issues from last cycle are available @ \$2.50 each to members (for orders of 10 issues and more), and to non-members (or for orders less than 10 issues) @ \$3.00 each:

[Note: You might want to consider ordering back issues for your son in Yeshiva.]

Mesechtas Berachos 4 issues, Shabbos 10, Eruvin 7, Pesachim 7, Shekalim 1, Yoma 5, Succah 3, Beitzta 3, Rosh Hashana 2, Megilla 2, Moed Katan 2, Chagiga 2, Yevamos 9, Ksubos 8, Nedarim 6, Nazir 4, Sotah 3, Gittin 6, Kiddushin 5, Bava Kama 7, Bava Metzia 7, Bava Basra 11, Sanhedrin 7 Makos 1 Double issue, Sh'vuos 2 Dbl issues, Avodah Zorah w/Horias 5, Zevachim 7, Menachos 7, Chullin 9, Bechoros 4, Arachin 2, Temura 2, Meilah 2, Nidda 4.

Overseas & Canada - additional charge for postage.

LIMITED TIME SPECIAL OFFER - FULL SET APPROX 175 ISSUES FOR ONLY \$350.

- Enclose an additional \$100 to have the set sent in 8 customized binders.

דף

This Al Hadaf was made possible by the following daf dedications...

יום

נג		יז סיון June 24	Fri
נד	* LEOPOLD LOEWY ז"ל דב הלוי ז"ל	יח סיון June 25	Sh
	* Cedarbaum ז"ל אלקע בת עזריאל הירש		
נה		יט סיון June 26	Sun
נו		כ סיון	Mon
נז		כא סיון	Tue
נח	* לז"נ איטא רשי בת חיים בן ציון בנימין הלוי Sait ז"ל *	כב סיון June 29	Wed
	* Sponsored by his daughter Mrs. Leah Kraus and by his grandchildren Moshe & Charni Shochet		
נט		כג סיון	Thr
ס	* לז"נ הרה"ח ר' משה בן אליעזר ליבר Gelbtuch ז"ל *	כד סיון	Fri
סא		כה סיון	Sh
סב		כו סיון	Sun
סג	* In memory of Yekutiel ben Eliezer Schoen z"l	כז סיון	Mon
סד	* לז"נ החבר שמואל בן החבר בנימין הכהן וואלערשטיין ז"ל *	כח סיון	Tue
סה		כט סיון July 6	Wed
סו		ל סיון July 7	Thr
סז	* לז"נ יצחק בן מרדכי ERNST GUTMAN ז"ל *	א תמוז	Fri
סח	* לז"נ האשה שרה בת יהושע SOFIE GUTMAN ז"ל *	ב תמוז July 9	Sh
	* לז"נ אליעזר זאב בן צבי דוב ז"ל *		

* Denotes Yartzeit

We are pleased to announce that Tuvia's Beautiful Gemara Menukad on Mesechtas Shabbos is now available at Tuvia's and at better bookstores nationwide. (\$20)

To order call Tuvia's at 845-426-0824, or you can order online at alhadafyomi.org

Special Offer - Free shipping for online orders.